

Elena UNGURU

**CONSTRUCȚIA SOCIALĂ
A SUPERVIZĂRII
ÎN ASISTENȚA SOCIALĂ**

LUMEN, 2019

CONSTRUCȚIA SOCIALĂ A SUPERVIZĂRII ÎN
ASISTENȚA SOCIALĂ
Elena UNGURU

Copyright Editura Lumen, 2019
Iași, Țepeș Vodă, nr.2

Editura Lumen este acreditată CNCSIS

edituralumen@gmail.com
prlumen@gmail.com
www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

Redactor: Roxana Demetra STRATULAT
Design copertă: Roxana Demetra STRATULAT

Reproducerea oricărei părți din prezentul volum prin
fotocopiere, scanare, multiplicare neautorizată, indiferent de
mediul de transmitere, este interzisă.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
UNGURU, ELENA

Construcția socială a supervizării în asistența socială /
Elena Unguru. - Iași : Lumen, 2019
ISBN 978-973-166-532-0

Prefață

Volumul de față, intitulat *Construcția socială a supervizării în asistența socială*, are la bază teza de doctorat a doamnei Elena Unguru (Gafton) cu titlul **Construcția socială a supervizării în asistența socială. Cercetare în instituții de protecție a copilului din regiunea de N-E a României** susținută sub coordonarea subsemnatului în cadrul Școlii Doctorale de Sociologie din cadrul Universității din Oradea.

Autoarea urmărește în cercetarea sa o linie exploratorie specifică *sociologiei*, în contextul unei abordări transdisciplinare, în care întâlnim elemente din domeniul asistenței sociale, dar și a managementului resurselor umane și a dezvoltării organizaționale, a analizei politicilor publice (*policy research*), dar și a dreptului, prin analiza construcției normativității specifice asistenței sociale și a supervizării în asistența socială, atât în țara noastră, cât și în alte spații socio-culturale de referință pentru dezvoltarea domeniului.

Autoarea și-a propus ca scop al cercetării „identificarea particularităților construcției sociale a supervizării serviciilor sociale”. Cercetarea a urmărit practica supervizării așa cum este ea realizată în instituțiile de protecție socială din regiunea de N-E a țării.

Lucrarea are atât un scop teoretic, reprezentat de crearea unui model explicativ asupra practicii, cât și unul aplicativ, care vizează identificarea elementelor specifice contextului românesc al practicii, cu posibilitatea construcției unor ghiduri metodologice care să vizeze eventuale îmbunătățiri ale practicii, acolo unde acestea sunt evidențiate ca deficitare.

Obiectivele cercetării au vizat crearea unei diagnoze a contextului instituțional de funcționare a supervizării în asistența socială, precum și construcția unui model teoretic cu

privire la contextele și procesele de construcție socială a practicii supervizării în asistența socială, model ce s-a urmărit a fi evaluat din perspectiva unei posibile generalizări – atât cu privire la sistemul de supervizare în asistența socială la nivel național, cât și asupra altor contexte în care supervizarea profesională intervine ca element de dezvoltare structurată a resurselor umane.

Salutăm în primul rând poziționarea autoarei într-un context epistemologic diferit – și anume cel social-construcționist, care pune accentul pe rolul comunicării și al negocierii semnificațiilor pe care actorii sociali le atribuie evenimentelor, practicilor și instituțiilor la care sunt parte. Supervizarea resurselor umane, a celor din domeniul asistenței sociale în cazul volumului de față, este înțeleasă ca o „acțiune comunicativă” menită să asigure un acord interpretativ asupra practicii sociale, între asistenții sociali, managerii de servicii sociale și beneficiari.

Din punct de vedere metodologic, Elena Unguru privilegiază mixul metodologic. Cercetarea calitativă prin *Teoria fundamentată pe date – Grounded Theory* – permite construcția modelului teoretic prin strategii inductive, ce pornesc de la analiza discursului persoanelor implicate în procesul de supervizare, care este constant comparat cu modelele de supervizare prezente în literatura internațională. Odată construit modelul, acesta este evaluat în ceea ce privește verosimilitudinea sa, prin transformarea principalelor concluzii în ipoteze de plecare pentru un studiu cantitativ, care să permită identificarea gradului de acceptabilitate a concluziilor studiului calitativ în rândul persoanelor cu atribuții de supervizare din instituțiile publice din regiunea studiată. Nu putem să nu remarcăm consecvența Elenei Unguru în utilizarea modelului social-construcționist de elaborare a instrumentelor și de analiză a datelor, exemplificând aici interviul semistructurat construit pe baza unor axe tematice, ghidul de

chestionar – care include principalele axe tematice avute în vedere în interviurile semistructurate - și, nu în ultimul rând, tratarea variabilelor ca fiind nominale, analiza cantitativă fiind astfel consecventă celei calitative, extinzând astfel parțial perspectiva inductivă a *Grounded Theory* și asupra datelor cantitative obținute prin chestionar. Suntem aici datori să menționăm contribuția Profesorului Ștefan Cojocaru, care a creat o adevărată școală de social-construcționism în sociologia românească și căruia personal îi sunt îndatorat pentru aceasta, școală din care face parte atât direct – prin intermediul studiilor de licență și master -, cât și indirect - prin opțiunea epistemică și metodologică a cercetării - autoarea Elena Unguru.

Abordarea teoretică a lucrării are ca punct de plecare opera lui Kadushin¹ – un adevărat întemeietor al supervizării profesionale în asistența socială. Pornind de la lucrările acestuia au fost trecute în revistă contribuțiile teoretice ale unor sociologi precum: O'Donoghue, Tsui² și nu în ultimul rând a sociologilor români Ștefan Cojocaru³, Doru Buzducea⁴, Ana Muntean⁵, Floare Chișea, Claudia Bacter și Cristina Marc⁶ etc.

¹ A. Kadushin, *Supervision in Social Work*, Editura Columbia University Press, New York, 2014.

² K. B. O'Donoghue, *Towards the Construction of Social Work Supervision in Aotearoa New Zealand: A Study of the Perspectives of Social Work Practitioners and Supervisors*, Massey University, Palmerston North, 2010; K. B. O'Donoghue, M. S. Tsui, *Social Work Supervision Research (1970-2010): The Way We Were and the Way Ahead*, în *British Journal of Social Work*, vol. 45, nr. 2, 2015, pp. 616-633; M. S. Tsui, *Social Work Supervision: Contexts and Concepts*, Editura Sage Publications, Thousand Oaks, 2004.

³ S. Cojocaru, *Supervizarea apreciativă de grup în asistența socială. Utilizarea principiilor anchetei apreciative în procesul de supervizare*, în *Revista rețelei pentru prevenirea abuzului și neglijării copilului*, Universitatea de Vest din Timișoara, Timișoara, 2006; idem, *Supervizarea de grup apreciativă*, în A. Munteanu (coord.), *Supervizarea - Aspecte practice și tendințe actuale*, Editura Polirom, Iași, 2007.

Toate aceste teorii au fost sintetizate într-una de sine stătătoare, care are drept componentă principală ideea de derivă interpretativă a funcțiilor supervizării, dinspre latura formativ-suportivă către cea managerial-administrativă. Întreaga teză urmărește această derivă interpretativă, sesizând contextele interpretative în care aceasta se produce și modul în care aceasta este reflectată de către supervizori în discursul despre propria practică profesională. Cercetarea doctorandei vine pe fundalul unor preocupări anterioare ale domniei sale, materializate prin lucrări publicate fie ca unic autor, fie în coautorat cu actualul coordonator al tezei sau cu alți cercetători din domeniul social. Este momentul să remarcăm deschiderea internațională a cercetărilor, materializată în citări primite de autoare de la autori precum O'Donoghue și Tsui⁷ – adică tocmai autorii pe baza teoriei cărora a fost constituit modelul interpretativ.

Lucrarea prezintă evoluția supervizării ca practică profesională, în concordanță cu evoluția asistenței sociale în sine, luând în discuție tipurile de supervizare specifice modelelor de asistență socială din care emerg. Menționăm, cu titlu de exemplu, supervizarea paternalistă, care emerge din teoria medicală asupra asistenței sociale de inspirație psihanalitică, respectiv supervizarea ca *gatekeeping*, adecvată modelului asistenței sociale centrate pe client și, nu în ultimul

⁴ D. Buzducea, *Risc și societate*, Editura Tritonic, București, 2017; *idem*, *Social Work: History, Recent Debates and High-Risk Groups*, Editura Tritonic, București, 2018.

⁵ A. Muntean, *Supervizarea. Aspecte practice și tendințe actuale*, Editura Polirom, Iași, 2007.

⁶ F. Chipea, C. Oșvăț, C. Marc, The Assessment of Health Services for Children in Romania, în *Revista de Cercetare și Intervenție Socială*, vol. 41, 2013, pp. 40-59.

⁷ K. B. O'Donoghue, P. W. Y. Ju, M. S. Tsui, Constructing an Evidence-Informed Social Work Supervision Model, în *European Journal of Social Work*, vol. 21, nr. 3, 2018, pp. 348-358.

rând, supervizarea apreciativă, care însoțește practicarea asistenței sociale pornind de la metodologia apreciativă. Din nou, trebuie să remarcăm contribuția profesorului Ștefan Cojocaru la dezvoltarea asistenței sociale apreciative, pe care doctoranda a preluat-o și a metisat-o din punct de vedere teoretic⁸ cu rezultatele obținute de subsemnatul, în calitate de fost coordonator de doctorat a autoarei, în ceea ce privește etica apreciativă a îngrijirii și respectiv cu supervizarea de etică.

Tot în plan teoretic, doctoranda a expus, pornind de la Kadushin⁹, o serie de jocuri ale supervizării, jocuri pe care însă le-a înțeles nu din perspectiva paternalistă medicalizată asupra asistenței sociale, pe care a imprimat-o Kadushin¹⁰ acestei teorii, ci din perspectiva jocurilor ca tranzacții ale eului, fiind adusă aici în discuție *Analiza tranzacțională* a lui Eric Berne¹¹. Astfel, jocurile supervizării au fost privite ca strategii de normalizare a relațiilor de putere în cadrul procesului de construcție socială a supervizării ca practică profesională.

O altă teorie pe care ținem să o menționăm dintre cele expuse de autoare este *Teoria formelor fără fond*, care debutează încă din opera lui Titu Maiorescu¹², și care își găsește o actualizare în teoria lui Schifirneț¹³. Această *Teorie a formelor fără fond* este însă prelucrată de doctorandă într-o manieră construcționistă, conform căreia formele vor genera construcția unui fond propriu care să le infuzeze, fond care să fie adecvat proceselor de construcție socială a realității, în interiorul cărora

⁸ S. Cojocaru, *Metode apreciative în asistența socială. Ancheta, supervizarea și managementul de caz*, Editura Polirom, Iași, 2005.

⁹ A. Kadushin, *Games People Play in Supervision*, în *Social Work*, vol. 13, nr. 3, 1968, pp. 23-32.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ E. Berne, *Games People Play: The Psychology of Human Relationships*, Editura Penguin Life, Londra, 2016.

¹² T. Maiorescu, *Opere*, vol. I, Editura Minerva, București, 1978.

¹³ C. Schifirneț, *Formele fără fond, un brand românesc*, Editura Comunicare.ro, București, 2007.

se situează experiența practicienilor. Totuși, intervalele de netransparență la cunoaștere care au loc între procesele de construcție socială succesive apar cercetătorului social ca fiind contexte de tipul *forme fără fond*. Un astfel de exemplu îl reprezintă practica supervizării în asistența socială, ce este privită ca un fond străin, care încearcă să dea consistență unui model românesc de asistență socială în curs de (re)constituire. Supervizarea suferă, tocmai de aceea, un proces de derivă interpretativă, prin intermediul unor strategii de putere indentificate de autoare ca jocuri ale supervizării, care reduc funcțiile tradiționale ale supervizării la două axe constructive: cea administrativ-managerială și cea formativ-suportivă. Discursul despre practică relevă o serie de conținuturi specific românești, și anume transformarea supervizării fie într-o activitate de control, fie într-o consfătuire colegială, în funcție de punctul în care se dezechilibrează balanța relației supervisor – supervizat. Supervizorii se percep pe sine ca fiind mai degrabă mentori ai persoanelor supervizate, transformând supervizarea într-o relație de tip „inițiativ”, pe modelul breslelor. Parțial, rezultatele obținute sunt confirmate de latura cantitativă a studiului, ceea ce permite autoarei să considere rezultatele obținute extrapolabile cel puțin la nivelul întregii regiuni, dacă nu la nivelul întregii țări.

Personal, salutăm demersul cantitativ venit complementar cu cel calitativ al autoarei, ce aduce astfel un plus de transparență la cunoașterea subiectului investigat. Asocierile identificate ridică problema nu atât a unei corelații cauzale – ce nu este specifică epistemologiei social-construcționiste –, ci mai ales a contiguității constructelor ce definesc modelul, fapt ce ne face să apreciem consistența internă a acestuia.

Prof. univ. dr. **Antonio Sandu**

Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România

Introducere

În literatura de specialitate sunt puse în evidență o serie de funcții ale supervizării în asistența socială, cum ar fi cea administrativă, cea de control a calității serviciilor, cea de suport emoțional și de facilitare a reflecției asupra propriei practici, cea formativ-educativă și cea de transfer al competențelor de la un asistent social profesionist cu mai multă experiență către un asistent social debutant. Supervizarea s-a dezvoltat treptat, adaptându-se modelelor de asistență socială, fără însă a le urma întru totul.

Supervizarea are la bază instituirea unei relații de durată între supervizor și supervizat, orientată spre o serie de scopuri cum ar fi: îmbunătățirea activității profesionale a persoanelor supervizate, monitorizarea calității serviciilor oferite de practicieni și promovarea practicii profesionale în general.

Cele mai importante funcții ale supervizării au fost identificate de Kadushin (2014) ca fiind următoarele: de sprijin, administrativă și educativă. De asemenea Marc, Makai-Dimeny, și Oșvăț (2014) au identificat următoarele funcții ale supervizorului: formator, mentor, consultant și evaluator. Au mai fost identificate următoarele funcții: cea de supervizare metodologică și cea de supervizare managerială (Canțer, 2014; Milicenco, 2016; Weiss & Brennan, 2008), precum și supervizarea de etică (Frunză & Sandu, 2018).

Scopul cercetării

Scopul cercetării l-a constituit identificarea particularităților construcției sociale a supervizării serviciilor sociale. Contextul cercetării a vizat particularitățile practicii